

BRONISŁAW MATUSZ
Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie

DORADZTWO ROLNOŚRODOWISKOWE ROK PO WDROŻENIU ROZPORZĄDZENIA

Rozporządzeniem z dnia 7 stycznia 2005 r. w sprawie szkoleń dla podmiotów, których dotyczą działania objęte planem rozwoju obszarów wiejskich, oraz doradzania tym podmiotom usankcjonowano pozycję doradców rolnośrodowiskowych w Polsce. Zgodnie z tym aktem ustanowiono zasady szkolenia doradców rolnych zajmujących się tymi zagadnieniami. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi określiło wymagania i warunki prowadzenia szkoleń, sposób zatwierdzania programów oraz wskazało instytucję prowadzącą egzaminy kwalifikacyjne dające właściwe uprawnienia doradcom rolnośrodowiskowych. Centrum Doradztwa Rolniczego, poza obowiązkiem organizacji egzaminów, zostało zobowiązane do prowadzenia centralnego rejestru doradców rolnośrodowiskowych.

Od wprowadzenia rozporządzenia mija właśnie rok i koniecznym wydaje się podsumowanie tego okresu. Mobilizuje do tego również odbyta w dniach 31.01-1.02.2006 r. konferencja zorganizowana w CDR w Brwinowie. Inicjatorem tego spotkania było Centrum przy aktywnej współpracy i pomocy MRiRW oraz Funduszu Współpracy. Szczególny charakter i znaczenie tej konferencji wynika przede wszystkim z tego, że uczestniczyli w niej wszyscy zainteresowani tą formą doradztwa. Konferencja miała charakter ogólnopolski, a do tego zaproszeni zostali **twórcy i inicjatorzy** przepisów prawnych – przedstawiciele Departamentu Rozwoju Obszarów Wiejskich MRiRW (reprezentowane przez dyr. N. Dobrzyńską), **organizatorzy szkoleń** – Fundusz Współpracy (reprezentowany przez dyr. A. Bielskiego) oraz Oddział Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Przysieku, **realizatorzy**, wykonawcy szkoleń – eksperci i trenerzy najlepsi w Polsce z tej dziedziny, **egzaminatorzy** – komisja egzaminacyjna CDR oraz **odbiorcy** i oceniający jednocześnie pracę doradców – przedstawiciele ARiMR.

Zaproszenie do wspólnej dyskusji i oceny działania przedstawicieli pięciu środowisk to nie tylko dobry pomysł, ale przede wszystkim źródło kolejnych doświadczeń i wiedzy do doskonalenia „systemu”, który niewątpliwie zaczyna po-

jawiać się w tej działalności doradczej. Jak stwierdzali wszyscy uczestnicy konferencji, była to jedyna jak dotychczas próba kompleksowego podejścia do specjalistycznych usług doradczych. Pogląd ten podzielali również przedstawiciele Funduszu i Ministerstwa, ponieważ koniecznym jest nie tylko okresowe podsumowywanie wyników swojej pracy, ale również stwarzanie możliwości jej doskonalenia. Okres jednego roku, w którym dzięki staraniom wymienionych instytucji wyszkolono, przeegzaminowano i dopuszczono do prowadzenia działalności blisko 480 doradców został oceniony i twórczo podsumowany.

Role CDR w tym „systemie” jest przeprowadzenie egzaminu i przekazanie uwag organizatorom. Chcąc wywiązać się z tego zadania, warto przytoczyć niektóre fakty.

W roku 2005 komisja egzaminacyjna licząca 13 osób (przedstawiciele MRiRW, CDR, ODR, uczelni i instytutów) przeprowadziła ogółem 7 egzaminów. Liczbę osób egzaminowanych, miejsce egzaminu oraz wyniki egzaminu zawiera tabela 1.

Tabela 1

**Liczba osób zdających egzamin kwalifikacyjny z doradztwa
rolnośrodowiskowego i procent zdawalności**

	Liczba zdających	Zdało	Nie zdało	Procent zdawalności
Brwinów	42	32	10	76,2 %
Boguchwała	63	43	20	68,3 %
Wrocław	109	83	26	76,1 %
Radom	99	91	8	91,9 %
Płońsk	69	66	3	95,7 %
Przysiek	170	156	14	91,8 %
RAZEM	552	471	81	85,3%

Źródło: Dane Komisji Egzaminacyjnej, opracowanie własne.

Jak widać z danych, ogółem w roku 2005 przystąpiły do egzaminu 552 osoby (łącznie z egzaminami poprawkowymi) i średnia skuteczność pozytywnego wyniku na teście egzaminacyjnym wynosiła 85,3%. W ocenie CDR to wynik bardzo dobry, świadczący o odpowiedzialnym i profesjonalnym podejściu doradców do pełnienia swojej przyszłej funkcji.

Komisja egzaminacyjna przeprowadzając egzamin w kilku miejscach w Polsce objęła zasięgiem cały obszar kraju. Każdy doradca, który ukończył kurs i uzyskał stosowne zaświadczenie uprawniające go do przystąpienia do egzaminu miał możliwość do niego przystąpić.

Ciekawym wydaje się dobór uczestników tych szkoleń. Jak wynika z danych zamieszczonych w tabeli 2, ponad 77% uczestników stanowią pracownicy ODR, 12% szkolących się typowanych było przez Izby Rolnicze, zaś pozostałą grupę obecnie zarejestrowanych z uprawnieniami doradców rolnośrodowiskowych stanowią przedstawiciele nauki, stowarzyszeń, indywidualnych rolników oraz prywatnego doradztwa.

Tabela 2

Dobór uczestników w szkoleniach z zakresu doradztwa rolnośrodowiskowego

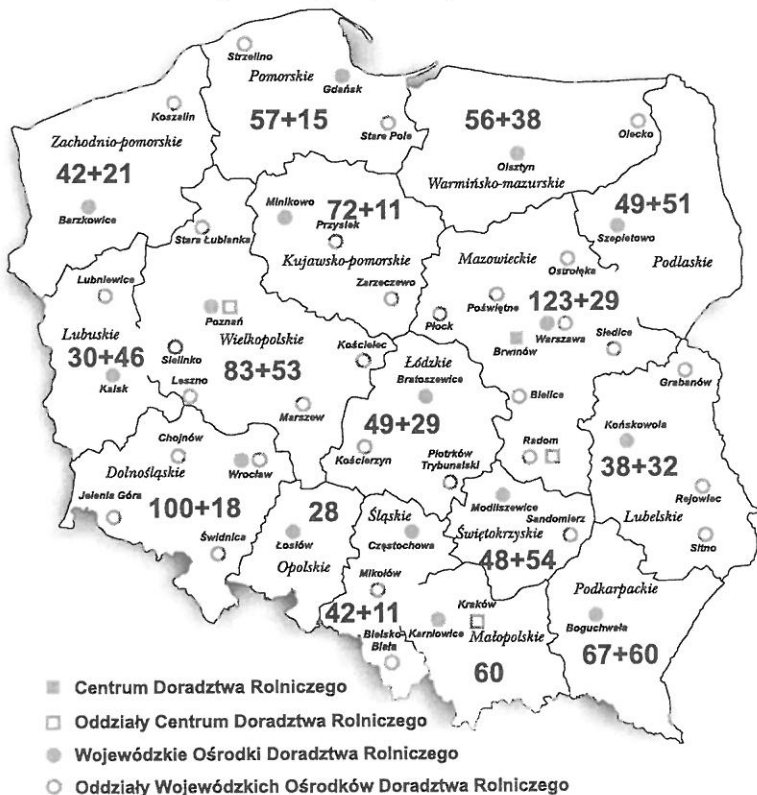
Obszar działania		CDR	ODR	Izba Rolnicza	Kółka Rolnicze	Urząd Marszał., Wojew.	Urząd Powiatowy	Urząd Gminy	ZMW	Rolnik	ARIMR	Stowarzyszenia, Związki	Akademia Rol., Instytuty	Ekoland, Parki	Izba gospod.	Doradztwo pryw.	Inne	MRiRW, Fund. Rozwoju	
1.	Dolnośląskie		88	4		1			1	1	1	1	3						100
2.	Kujawsko-pomorskie		54	13	2		1				2								72
3.	Lubelskie		26	10															36
4.	Lubuskie		26	3									1						30
5.	Łódzkie		40	6					1						2				49
6.	Małopolskie		47	5	3							1					4		60
7.	Mazowieckie	13	77	15		1	1	1	2	2	1	1			1	6	2		123
8.	Opolskie		23	3						1		1							28
9.	Podkarpackie		57	7		1											2		67
10.	Podlaskie		27	9	2					3		1	1	4			2		49
11.	Pomorskie		50	5								1				1			57
12.	Śląskie		30	5		1			2	2		1				1			42
13.	Świętokrzyskie		42	4					2	2									48
14.	Warmińsko-mazurskie		49	6				1											56
15.	Wielkopolskie	2	63	11									1		1				80
16.	Zachodniopomorskie		30	8									1		3				42
	Inne																9		9
	Razem	15	729	114	7	4	2	2	8	11	4	4	7	7	2	7	23	2	948

Warto wspomnieć, że liczba przeszkolonych doradców w poszczególnych województwach oraz powiatach świadczy o racjonalnym typowaniu. Nie każde województwo jednak posiada dziś wystarczającą kadrę doradczą w tym zakresie. Gdyby wyliczyć wskaźnik określający ilość doradców rolnośrodowiskowych przypadających na jeden powiat w poszczególnych województwach, to największą obsadę doradców rolnośrodowiskowych posiadają województwo dolnośląskie (3,4), pomorskie (3,3) i świętokrzyskie (3,2). W średniej grupie – ale pewnie jeszcze niewystarczającej liczbie doradców przypadających na powiat – są województwa warmińsko-mazurskie (2,9), podkarpackie (2,8), kujawsko-pomorskie (2,8), małopolskie (2,5), lubelskie (2,4), mazowieckie (2,1), opolskie (2,1) oraz łódzkie (2) i wielkopolskie (2). Województwa: podlaskie (1,9), śląskie (1,8), zachodnio-po-

morskie (1,6) i lubelskie (1,4) - są niewątpliwie w najtrudniejszej sytuacji. Należy jednak mieć nadzieję, że z inicjatywy dyrekcji tych ośrodków, braki w tej wysokospecjalistycznej kadrze będą szybko likwidowane. To stwierdzenie wynika w szczególności z ostatnich inicjatyw poszczególnych ośrodków. W najbliższym czasie zakończony zostanie „staż” kolejnych 459 doradców, którzy pod okiem doświadczonych już doradców rolnośrodowiskowych przez okres jednego roku doskonalili swoje umiejętności i uzupełniali wiedzę w tym zakresie. Jeśli doradcy zdadzą egzamin, to zdecydowanie sytuacja w poszczególnych województwach się polepszy (mapka 1)(przy założeniu, że wszyscy uzyskają uprawnienia).

Mapka 1

Liczba doradców rolnośrodowiskowych i stażystów w poszczególnych województwach.

Źródło: Opracowanie własne.

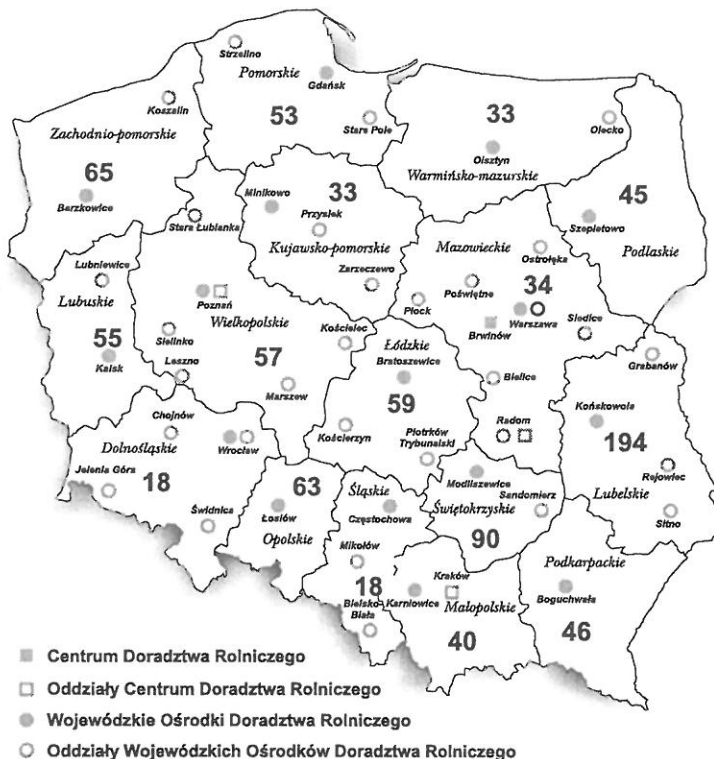
Niektóre wojewódzkie ośrodki – wielkopolski i podlaski – organizują na swoim terenie samodzielne kursy dla doradców rolnośrodowiskowych. Robią to również niektóre uczelnie. Dyrektorzy, nie czekając na inicjatywę innych, z własnych

funduszy i w oparciu o „zakontraktowanych” ekspertów i trenerów chcą szybko i skutecznie poprawić swoją sytuację. To dobry znak dla doradztwa, a w konsekwencji dla polskiej wsi.

W minionym okresie uprawnieni doradcy opracowywali wnioski i plany rolnośrodowiskowe dla rolników ze swojego terenu. Nie było większych problemów z przygotowaniem tak dużej liczby (ponad 26 tys.) wniosków i planów w okresie 2004-2005. Nie oznacza to jednak, że równomiernie (terytorialnie i czasowo) rolnicy zgłaszali się do ośrodków z prośbą o pomoc w tym zakresie. Ostatnie miesiące – praktycznie już zimowe – były najtrudniejszymi dla wszystkich zainteresowanych. Jak wynikało to z wypowiedzi uczestników wspomnianej wcześniej konferencji, w niektórych zespołach powiatowych pojawiały się nawet kolejki składających wnioski. Były województwa, w których doradcy rolnośrodowiskowi byli zbyt mocno obciążeni pracą, co obrazuje mapka 2.

Mapka 2

Liczba złożonych wniosków/doradcy w poszczególnych województwach w latach 2005/2006

Kilka zdań należy poświęcić samym egzaminom, a szczególnie testom. Egzamin organizowany przez CDR, zgodnie z wydanym zarządzeniem Dyrektora CDR,

składał się z dwóch części. Teoretycznej – testu - i praktycznej – załączonego planu rolnośrodowiskowego, przygotowanego pod opieką i opiniowanego przez uprawnionego opiekuna, trenera. Uczestnicy konferencji stwierdzili, że należy jeszcze dopracować procedurę sporządzania planów szkoleń tak, by nie budziły zastrzeżeń komisji, jak również były jednorodne i akceptowane w całej Polsce.

Egzamin teoretyczny polegał na wypełnieniu testu składającego się z 50 zadań wielokrotnego wyboru. Prawidłowe zaliczenie minimum 60% zadań testowych dawało wynik pozytywny. Uczestnicy egzaminów, w zdecydowanej większości pozytywny wynik osiągnęli w pierwszym podejściu do egzaminu. Nie było w minionym okresie przypadku, gdzie zdający ponownie egzamin poprawkowy nie zdałby go w kolejnych próbach. Niektórzy jednak uczestnicy szkoleń dobrowolnie zrezygnowali z ponownego podejścia do egzaminu i uzyskania uprawnień, a nawet do stawania do egzaminu po zakończeniu kursu. Ważniejszym jednak jest to, by na tak kosztowne kursy kierowani byli tylko tacy kandydaci na doradcę rolnośrodowiskowego, którzy sami przede wszystkim są zdecydowani nim zostać i świadczyć usługi doradcze w tym zakresie.

Testy, jako najczęściej stosowane narzędzia sprawdzające, przygotowywane były przez CDR w porozumieniu w MRiRW. Kilka zestawów testów po każdym przeprowadzonym egzaminie podlegało ocenie. Zastosowano to tego wybrane współczynniki statystyczne umożliwiające doskonalenie i w miarę możliwości standaryzację tego narzędzia. W wyniku szczegółowych analiz zadań i pytań udało się wypracować ustabilizowane i rzetelne testy sprawdzające.

Na konferencji w Brwinowie postawiono wniosek o przeanalizowanie niektórych obszarów kształcenia doradców (siedliska i użytki przyrodnicze, gatunki ptaków i ssaków, typy krajobrazów czy elementy zwykłej dobrej praktyki rolniczej). Wynik testów we wszystkich ośrodkach wykazał pewne wyraźnie słabiej opanowane treści szkoleń. Ten wniosek powinien zainspirować przyszłych organizatorów kursów szkoleniowych do zastosowania skuteczniejszych metod kształcenia. Efekt słabszych wyników w tym zakresie niekoniecznie musiał wynikać z samego sposobu prowadzenia zajęć czy doboru kadry. Wpływ na taki stan rzeczy mógł mieć np. późny, bo jesienny czas prowadzenia zajęć, jak również może szybkie tempo realizacji kursu. Wnioski te sugerują w części wypowiedzi uczestników szkoleń. Wyniki ankiet ewaluacyjnych wskazują również na konieczność obowiązkowego odnawiania swojej wiedzy przez doradców rolnośrodowiskowych jak i trenerów.

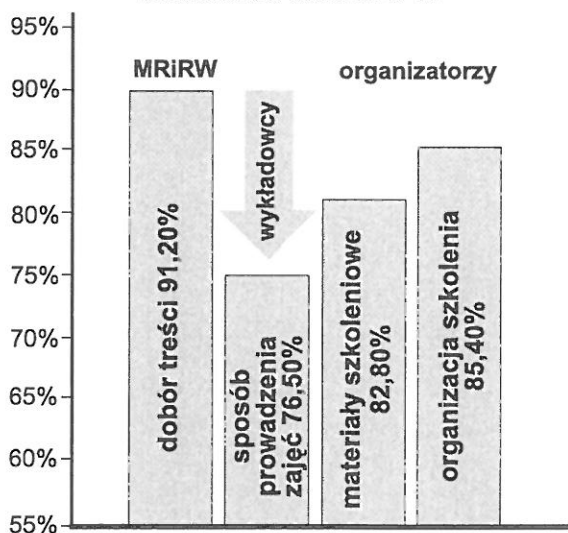
Całe środowisko doradcze oczekuje od podobnych szkoleń przede wszystkim zwiększonej liczby zajęć o charakterze praktycznym. To oczekiwania, których realizacja może odbywać się jedynie poprzez wykonanie większej liczby planów rolnośrodowiskowych, więcej zajęć praktycznych w okresie wegetacji na łąkach oraz aktualizację wiedzy na spotkaniach i szkoleniach. Partnerem pilnie oczekiwanym

w działaniach doradców winna być Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Wspólne szkolenia pracowników biur powiatowych i doradców oraz znajomość tych samych procedur przy wdrażaniu poszczególnych pakietów zapewniłaby dużą efektywność działań doradczych i mniejsze problemy dla Agencji.

Chcą podsumować pierwsze działania powstałego „systemu” kształcenia i aktywności doradców rolnośrodowiskowych, należy wspomnieć o opinii samych zainteresowanych. Powołując się na badania ankietowe przeprowadzone wśród 362 uczestników szkoleń możemy jednoznacznie stwierdzić, że pozytywne, wysokie oceny otrzymali wszyscy partnerzy uczestniczący w tym przedsięwzięciu (rysunek 1).

Rysunek 1

Liczba pozytywnych ocen wystawionych przez uczestników szkoleń w %

Dobrze zorganizowano i zaplanowano szkolenia, właściwie wyposażono doradców w materiały dydaktyczne. Sam sposób prowadzenia zajęć był również właściwy. Ocena uczestników konferencji i sugestie kierowane do MRiRW, ARiMR i CDR przez doradców były podobne.

Odbyte spotkanie mobilizuje szczególnie organizatorów konferencji do dalszych działań. Koniecznym wydaje się prowadzenie rozmów z instytucjami współtworzącymi zaczątki tego potrzebnego i już w części sprawnie działającego „systemu” doradztwa rolnośrodowiskowego. Trzeba uporządkować stan prawny wszystkich doradców, trenerów i ekspertów w Polsce. Jak wskazywali doradcy, winno się zabezpieczyć środki w budżecie na podobne formy warsztatowe przynajmniej raz w roku. Wielkim sukcesem byłoby dopracowanie się wspólnych z ARiMR procedur i wspólnych szkoleń pracowników w tym zakresie.

Wszyscy obecni na konferencji wyrażali chęć i wolę współpracy i nadzieja na dopracowanie się dobrych rozwiązań systemowych. Pozostaje dopracowanie możliwości prawnych i organizacyjno-finansowych. Takim uporządkowanym wewnątrznie mikrosystemem doradczym - o układzie elementów mających określoną strukturę, uregulowania prawne i własne sposoby działania, będzie wysoko specjalistyczne doradztwo rolnośrodowiskowe.